

การเตรียมความพร้อมเพื่อการอนุรักษ์สมุนไพรรักษาโรคในอุทยานแห่งชาติภูแลงคา จังหวัดนครพนม

ชมเชย เมืองแสน*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ด้านสมุนไพรรักษาโรคจากอุทยานแห่งชาติภูแลงคา ของประชาชน และเพื่อศึกษาวิธีการจัดการอนุรักษ์สมุนไพรรักษาโรคในอุทยานแห่งชาติภูแลงคาของเจ้าหน้าที่ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประชาชน จำนวน 316 คน และเจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติภูแลงคา จำนวน 36 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ระยะเวลาดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2550 - เดือนมีนาคม 2551 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า การใช้ประโยชน์ด้านสมุนไพรรักษาโรคจากอุทยานแห่งชาติภูแลงคาของประชาชน พบว่า กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 316 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 69.3 อายุเฉลี่ย 49.9 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 81.9 อาชีพเกษตรกร ร้อยละ 73.4 รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 66.8 การตั้งรกรากมาจากบรรพบุรุษ ร้อยละ 77.8 ระยะเวลาการอยู่อาศัย 7 ปีขึ้นไป ร้อยละ 97.2 การใช้ประโยชน์จากภูแลงคา ในการหาของป่า ร้อยละ 87.0 เก็บสมุนไพรรักษาโรค ร้อยละ 82.0 และล่าสัตว์ ร้อยละ 37.2 สมุนไพรรักษาโรคที่เก็บมาแล้วนำมาใช้ประโยชน์ในด้านารดูแลสุขภาพโรค ร้อยละ 85.1 วิธีการเก็บสมุนไพรรักษาโรคเฉพาะบาง

ส่วนและเหลือไว้เพื่อเจริญพันธุ์ต่อ ร้อยละ 76.3 ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ของภูแลงคา ระหว่างอดีตกับปัจจุบัน ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นปัจจุบันแตกต่างจากอดีตค่อนข้างมาก โดยคนเป็นสาเหตุที่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม ร้อยละ 79.4 ส่วนใหญ่ทราบกฎ ระเบียบ กฎเกณฑ์ การเข้าไปในพื้นที่ภูแลงคา ร้อยละ 67.7 วิธีการจัดการอนุรักษ์สมุนไพรรักษาโรคในอุทยานแห่งชาติภูแลงคาของเจ้าหน้าที่ มีความคิดเห็นว่าเป็นประชาชนส่วนใหญ่เข้ามาทำประโยชน์ เพื่อหาอาหาร เช่น หน่อไม้ เห็ด และผักต่างๆ เพื่อตัดไม้ขนาดเล็ก เพื่อใช้ทำจักสาน ทำเครื่องใช้ในครัวเรือน เพื่อการล่าสัตว์ป่า เช่น หมูป่า นางอาย ฯลฯ มาหาสมุนไพรรักษาโรค เพื่อนำมารักษาอาการเจ็บป่วย เล็กๆ น้อยๆ ประชาชนยังไม่มีจิตสำนึก เพราะไม่มีส่วนร่วมในการตั้งกฎระเบียบ ประชาชนไม่รู้ข้อกำหนด การบังคับเข้มงวดใช้กฎหมายยังมีน้อย เจ้าหน้าที่ได้จัดกิจกรรมอนุรักษ์มีการประชาสัมพันธ์ ข้อห้ามกฎระเบียบปฏิบัติในการใช้ประโยชน์จากอุทยาน มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบกิจกรรมนี้ และมีการเดินลาดตระเวน ตรวจตรา ป้องกัน การลักลอบตัดไม้ ล่าสัตว์ เผาป่า แต่กฎระเบียบต่างๆ ที่ตั้งขึ้นมาจากภาครัฐ โดยประชาชนไม่มีส่วนร่วมสภาพที่เกิดขึ้นหลังจากการใช้กฎระเบียบ พบว่า มี 2

* นักวิชาการสาธารณสุข 8 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครพนม

สถานการณ์ คือ ประชาชนมีการฝ่าฝืน ทำหาย กวระเบียบ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีการลักลอบ ฝ่าฝืนกฎหมายเป็นประจำ และไม่คอยให้ความร่วมมือ นอกจากนี้ ยังพบว่า ไม่มีการตั้งคณะกรรมการในระดับใดๆ ในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบแผนพัฒนาอุทยาน อยากให้มีการติดตามควบคุม กำกับ การดำเนินงานจากทุกภาคส่วน ความคาดหวังในการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติภูแลงคา เจ้าหน้าที่ มีความคิดเห็น ว่า อยากให้มีการอนุรักษ์กันอย่างจริงจัง มีอุทยานแห่งชาติที่สวยงาม มีความอุดมสมบูรณ์เหมือนแต่ก่อน การนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์อย่างรู้คุณค่า และลดการทำลาย และมีการอนุรักษ์สมุนไพร เป็นแหล่งศึกษาสมุนไพร ด้านข้อเสนอนี้เจ้าหน้าที่ มีความคิดเห็น ว่า ควรมีการสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชน ให้เห็นคุณค่าของป่าและมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมีความคิดเห็น ว่า ประชาชน พระ องค์รกรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูแลงคา ควรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ อยากให้ทางรัฐได้จัดสรรงบประมาณในการพัฒนาน้ำตก ตาดขาม และน้ำตกตาดโพธิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีการจัดทำฝายกั้นน้ำจากน้ำตกเพื่อเก็บกักน้ำไว้ในหน้าแล้งที่ขาดแคลนน้ำ

บทนำ

อุทยานแห่งชาติภูแลงคา มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 31,250 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ อำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม อำเภอเซกา จังหวัดหนองคาย สภาพโดยทั่วไป เป็นป่าดิบเขา ป่าดงดิบ ป่าเบญจพรรณ และป่าแดงที่สมบูรณ์ มีสัตว์ป่าชุกชุม เป็นถิ่นกำเนิดของลำห้วยหลายสาย และมีจุดเด่นทางธรรมชาติ เช่น หน้าผา น้ำตก หลายแห่ง พรรณไม้ประกอบไปด้วยดอกไม้ป่า และกล้วยไม้ตระกูลหวาย นอกจากนั้น อุทยานแห่งชาติภูแลงคา ยังเป็นถิ่นกำเนิดสมุนไพร และว่านนานาชนิด ที่พบมาก ได้แก่ 32 ประดง (ไม้สิริธร) ประดงเหลือง ปลายไหลเผือกใหญ่ เร่ว ฯลฯ และมีสมุนไพรที่จัดอยู่ในบัญชีพืชคุ้มครอง ได้แก่ กวาวเครือแดง ซึ่งประชาชนในรอบๆบริเวณและจากท้องถิ่นอื่น ได้นำเอาสมุนไพรไปใช้ประโยชน์ในการดูแลรักษาโรค และนำไป

จำหน่าย ขาดการอนุรักษ์ขาดการจัดการและวางแผนการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม จนทำให้สมุนไพรที่มีอยู่อย่างจำกัดนับวันที่จะลดน้อยลงไปเรื่อยๆ ทั้งนี้ เนื่องจากยังขาดหน่วยงานหลักรับผิดชอบในการวางแผนจัดการ เพื่อคุ้มครองและอนุรักษ์สมุนไพร และบริเวณถิ่นกำเนิดของสมุนไพรอย่างเป็นรูปธรรม

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีบทบาทในการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครอง และส่งเสริมการศึกษาอบรม การวิจัยและพัฒนาภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และสมุนไพร รวมถึงบริเวณถิ่นกำเนิดสมุนไพร ตามเจตนารมณ์ ในมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครอง และส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ.2542 จึงได้ร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และชุมชน ได้จัดทำโครงการจัดทำแผนจัดการเพื่อคุ้มครองสมุนไพร และบริเวณถิ่นกำเนิดของสมุนไพร ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูแลงคา จังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นแผนปฏิบัติการเชิงบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ทั้งนี้ เพื่อให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อการพักผ่อนหรือศึกษาหาความรู้ ส่งเสริมให้ชุมชนมีการใช้ประโยชน์จากสมุนไพร ในพื้นที่อย่างยั่งยืน และเป็นการจัดทำแผนจัดการแบบบูรณาการจากทุกภาคส่วน ในระดับพื้นที่ และประชาชน องค์กรชุมชน เครือข่ายหมอบ้านได้มีส่วนร่วมในการสำรวจข้อมูลพื้นที่ และเสนอความคิดรวมในการจัดทำแผนจัดการดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสมุนไพร และบริเวณถิ่นกำเนิดสมุนไพร ที่มีระบบนิเวศตามธรรมชาติหรือมีความหลากหลายทางชีวภาพอย่างมีเอกภาพ

เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการอนุรักษ์สมุนไพร ในอุทยานแห่งชาติภูแลงคา จังหวัดนครพนม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาข้อมูลที่จะใช้สนับสนุนต่อการดำเนินการตามกระบวนการข้างต้น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครพนม จึงมีแนวความคิดที่จะทำการศึกษาการเตรียมความพร้อมเพื่อการอนุรักษ์สมุนไพร ในอุทยานแห่งชาติภูแลงคา จังหวัดนครพนม

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ด้านสมุนไพรจากอุทยานแห่งชาติภูถ้ำทองของประชาชน
- 2) เพื่อศึกษาวิธีการจัดการอนุรักษ์สมุนไพรในอุทยานแห่งชาติภูถ้ำทองของเจ้าหน้าที่

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็น การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการศึกษาในพื้นที่ 3 ตำบล คือ ตำบลนางัว ตำบลไผ่ล้อม และตำบลโพหนองอำเภอบ้านแพ่ง จังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นบริเวณที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติภูถ้ำทอง จังหวัดนครพนม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลนางัว ตำบลไผ่ล้อม และตำบลโพหนอง อำเภอบ้านแพ่ง จังหวัดนครพนม จำนวน 316 คน และ เจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติภูถ้ำทอง จำนวน 36 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์การใช้ประโยชน์ด้านสมุนไพรจากอุทยานแห่งชาติภูถ้ำทองของประชาชน และแบบสัมภาษณ์การจัดการอนุรักษ์สมุนไพรในอุทยานแห่งชาติภูถ้ำทองของเจ้าหน้าที่

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก (Indept Interview) กลุ่มตัวอย่างประชาชนจำนวน 316 คน และเจ้าหน้าที่ จำนวน 36 คน

ขั้นตอนการวิจัย

- 1) ประสานกับหน่วยงานในพื้นที่การศึกษาวิจัย
- 2) อบรมผู้ช่วยนักวิจัย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกัน

3) จัดทำแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการเก็บข้อมูลตามแผนที่กำหนด นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล

4) บันทึกข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

5) สรุปแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำเอกสารรายงานการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative data) โดยใช้ค่าสถิติ ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative data) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2550 ถึง เดือนมีนาคม 2551

สรุปผลการวิจัย

1. การใช้ประโยชน์ด้านสมุนไพรจากอุทยานแห่งชาติภูถ้ำทองของประชาชน พบว่า กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 316 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 69.3 อายุเฉลี่ย 49.9 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 81.9 อาชีพเกษตรกร ร้อยละ 73.4 รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 66.8 การตั้งรกรากมาจากบรรพบุรุษ ร้อยละ 77.8 ระยะเวลาการอยู่อาศัย 7 ปีขึ้นไป ร้อยละ 97.2 การใช้ประโยชน์จากภูถ้ำทอง ในการหาของป่า ร้อยละ 87.0 เก็บสมุนไพร ร้อยละ 82.0 และล่าสัตว์ ร้อยละ 37.2 สมุนไพรที่เก็บมาแล้วนำมาใช้ประโยชน์ในด้านการดูแลสุขภาพ ร้อยละ 85.1 วิธีการเก็บสมุนไพรใช้เฉพาะบางส่วนและเหลือไว้เพื่อเจริญพันธุ์ต่อ ร้อยละ 76.3 ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ของภูถ้ำทองระหว่างอดีตกับปัจจุบัน ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าปัจจุบันแตกต่างจากอดีตค่อนข้างมาก โดยคนเป็นสาเหตุที่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม ร้อยละ 79.4 ส่วนใหญ่ทราบกฎ ระเบียบ กฎเกณฑ์ การเข้าไปในพื้นที่ภูถ้ำทอง ร้อยละ 67.7

สำหรับสมุนไพรที่นำมาใช้ส่วนใหญ่ คือ กำลังเสือ

โครง ร้อยละ 17.1 ใช้บำรุงกำลัง **ข้าวเหนียวเหนียว ข้าวเหนียวใต้ (ยาหัว)** ร้อยละ 15.8 มีสรรพคุณใช้บำรุงเลือดหลังคลอด บำรุงกระดูก และเส้นเอ็น **ผู้เฒ่าล้มลุก** ร้อยละ 8.9 มีสรรพคุณใช้บำรุงกำลัง แก้อาการปวดเมื่อย กล้ามเนื้อ **ประดงเลือด ลม แดง เหลือง** ร้อยละ 7.9 ใช้บำรุงเลือด **แสม** ร้อยละ 6.7 ใช้รักษา ลดน้ำตาลในเลือด โรคเบาหวาน **ม้ากระทิบโรง** ร้อยละ 5.4 ใช้บำรุงร่างกาย บำรุงหัวใจ **ยอดคอนแคน** ร้อยละ 4.8 มีสรรพคุณใช้ ลดน้ำตาลในเลือด **มอนหอม** ร้อยละ 4.8 มีสรรพคุณเป็นยาบำรุงกำลัง **โสม** ร้อยละ 4.4 มีสรรพคุณเป็นยาบำรุงกำลัง **บอระเพ็ดพุงช้าง** ร้อยละ 4.1 ใช้เป็นยาเจริญอาหาร ลดน้ำตาลในเลือด นอกจากนี้ยังมีกลุ่มอื่นๆ เช่น สมุนไพรขับลม แก้อืดท้อง เพื่อ คือ กระชาย ข่า กะทือ ว่านใบเดียว และผักพื้นบ้านต่างๆ คือ ผักหวานป่า ผักหนาม ผักกูด ผักติ้ว ผักอีลอก ผักสะเม็ก ดอกกระเจียว และผักกระโดน สามารถจำแนกสมุนไพรที่ประชาชน ใช้ประโยชน์ เป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ซึ่งมีจำนวน ผู้ใช้มากที่สุด คือ ใช้บำรุงกำลัง บำรุงร่างกาย บำรุงเลือด ร้อยละ 56.3 รองลงมา คือ กลุ่มอื่นๆ ร้อยละ 21.3 คือ สมุนไพรขับลม แก้อืดท้อง เพื่อ คือ กระชาย ข่า กะทือ ว่านใบเดียว และผักพื้นบ้านต่างๆ คือ ยอดคอนแคน ผักหนาม ผักกูด ผักติ้ว ผักอีลอก ผักสะเม็ก ดอกกระเจียว และหวาย กลุ่มที่ 3 คือ สมุนไพรที่ใช้ในการลดน้ำตาลในเลือด ร้อยละ 15.5 คือ แสม ยอดคอนแคน ผักเพี้ยพาน และบอระเพ็ดพุงช้าง ส่วนกลุ่มที่ 4 เป็นยาขับปัสสาวะ คือ หญ้าคา เอื้องหมายนา ร้อยละ 6.9

ความคิดเห็นในด้านความอุดมสมบูรณ์ของภูมิลักษณ์ระหว่างอดีตกับปัจจุบัน ประชาชนให้ความเห็นว่าปัจจุบันแตกต่างจากในอดีตมาก เมื่อก่อนมีต้นไม้เยอะ แต่ในตอนนี้นี้ไม่ค่อยมีต้นไม้ และมีไฟป่ามากขึ้น การมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า สมุนไพร กล้วยไม้ แหล่งน้ำ ประชาชนมีความคิดเห็นว่า ควรมีการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ และช่วยกันสอดส่องดูแลไม่ให้นำทำลายป่า ให้ทราบผลเสียของการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

2. วิธีการจัดการอนุรักษ์สมุนไพรในอุทยานแห่งชาติภูมิลักษณ์ของเจ้าหน้าที่ มีความคิดเห็นว่า ประชาชน

ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่ซึ่งก็มาจากพื้นที่ใกล้เคียงเข้ามาทำประโยชน์ เพื่อหาอาหาร เช่น หน่อไม้ เห็ด และผักต่างๆ เพื่อตัดไม้ขนาดเล็ก เพื่อใช้ทำจักสาน ทำเครื่องใช้ในครัวเรือน เพื่อการล่าสัตว์ป่า เช่น หมูป่า นางอาย ฯลฯ มาหาสมุนไพรในป่า เพื่อนำมารักษาอาการเจ็บป่วย เล็กๆ น้อยๆ ประชาชนมีความเชื่อเรื่องผีป่าก่อนจะเข้าไป ประชาชนก็จะมี การนำเอาขนมหรือข้าววางไว้เพื่อบอกกล่าวเจ้าที่และเป็นการขออนุญาต ปัญหาจากการเข้าไปใช้ประโยชน์จากอุทยานแห่งชาติภูมิลักษณ์มีการตัดไม้ทำลายป่า มีการบุกรุกพื้นที่ป่า มีการลักลอบ ดักสัตว์ป่า ทำให้สัตว์ป่าหลายประเภทสูญพันธุ์ไปแล้ว ประชาชนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อเจ้าหน้าที่ ทางราชการมีการตั้งกฎระเบียบ มีการห้าม แต่ชาวบ้านเท่าที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่ของรัฐกลับละเมิด กฎเอง มีการบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เพื่อเป็นที่อยู่อาศัย การเพาะปลูก มีการลอบเผาป่า เจ้าหน้าที่มีความเห็นว่าการประชาชนยังไม่มีจิตสำนึก เพราะไม่มีส่วนร่วมในการตั้งกฎระเบียบ ประชาชนไม่รู้ข้อกฎหมาย การบังคับเข้มงวดใช้กฎหมายยังมีน้อย เจ้าหน้าที่ได้จัดกิจกรรมอนุรักษ์ มีการประชาสัมพันธ์ ข้อห้ามกฎระเบียบปฏิบัติในการใช้ประโยชน์จากอุทยาน มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบกิจกรรมนี้ และมีการเดินลาดตระเวน ตรวจตรา ป้องกัน การลักลอบตัดไม้ล่าสัตว์ เผาป่า กฎระเบียบต่างๆที่ตั้งขึ้นมาจากภาครัฐ โดยประชาชนไม่มีส่วนร่วม สภาพที่เกิดขึ้นหลังจากการใช้กฎระเบียบ พบว่า มี 2 สถานการณ์ คือ ประชาชนมีการฝ่าฝืนทำลาย กฎระเบียบ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีการลักลอบฝ่าฝืนกฎหมายเป็นประจำ และไม่คอยให้ความร่วมมือ แต่เป็นประชาชนส่วนน้อย นอกจากนี้ ยังพบว่า ไม่มีการตั้งคณะกรรมการในระดับใดๆ ในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบแผนพัฒนาอุทยาน อยากให้มีการติดตาม ควบคุม กำกับ การดำเนินงานจากทุกภาคส่วน

สำหรับความคาดหวังในการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติภูมิลักษณ์ เจ้าหน้าที่ มีความคิดเห็นว่า อยากให้มีการอนุรักษ์กันอย่างจริงจัง มีอุทยานแห่งชาติที่สวยงาม มีความอุดมสมบูรณ์เหมือนแต่ก่อน การนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์อย่างรู้คุณค่า และลดการทำลาย และมีการอนุรักษ์สมุนไพร เป็นแหล่งศึกษาสมุนไพร ด้านข้อ

เสนอแนะเจ้าหน้าที่ มีความคิดเห็นว่า ควรมีการสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชน ให้เห็นคุณค่าของป่า และมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีความเห็นว่า ประชาชน พระองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูแลงคา ควรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ อยากรให้ทางรัฐได้จัดสรรงบประมาณในการพัฒนาน้ำตกตาดขาม และน้ำตกตาดโพธิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีการจัดทำฝายกั้นน้ำจากน้ำตกเพื่อเก็บกักน้ำไว้ในหน้าแล้งที่ขาดแคลนน้ำ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

- 1) ประชาชนร้อยละ 30 ยังทราบกฎระเบียบ การใช้ประโยชน์จากอุทยานแห่งชาติภูแลงคา มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทางรัฐจะได้มีการให้ความรู้ ความเข้าใจ ที่ถูกต้องแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง
- 2) จัดทำแผนอนุรักษ์และอนุรักษ์ธรรมชาติที่ชุมชนไพร่ในอุทยานแห่งชาติภูแลงคา โดยให้ทุกภาคส่วนของสังคมได้มีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ในภาครัฐควรมีการประสานความร่วมมือในการทำงานแบบพหุภาคี มีการบูรณาการนโยบายทุกระดับในการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติภูแลงคา
- 2) ระดมและสร้างเครือข่าย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติ ภูแลงคา โดยใช้กระบวนการการมีส่วนร่วม เช่น ประชาคม Empowerment ฯลฯ
- 3) ประชาชนในท้องถิ่นทุกภาคส่วนที่มีส่วนได้เสียกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ธรรมชาติจากอุทยานแห่งชาติภูแลงคาและหน่วยงานของรัฐร่วมกันจัดทำข้อกำหนดและข้อตกลง การใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างเหมาะสมในเชิงอนุรักษ์โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการทดแทนการใช้ประโยชน์ เช่น มีการปลูกพืชสมุนไพรทดแทน

ในจำนวนที่มากกว่า สมุนไพรที่ใช้ประโยชน์

- 4) รัฐ หน่วยงานปกครองท้องถิ่น พระ องค์กรเอกชน และประชาชนร่วมกำหนดแผน ในการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติภูแลงคา โดยมีกระบวนการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล การดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาในอนาคต

- 1) ทำการศึกษาวิจัยทางพฤกษศาสตร์เพื่อหารูปแบบ และ วิธีการที่เหมาะสมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ สัตว์ป่า และสมุนไพร
- 2) ศึกษาวิธีการในการรณรงค์ เพื่อปลูกฝังจิตสำนึก การให้ความรู้แก่ประชาชน ในการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติภูแลงคา
- 3) ศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการบูรณาการนโยบาย ในการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติภูแลงคา ของหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด
- 4) ศึกษาภาพรวมของกระบวนการใช้สมุนไพรที่นำไปใช้ในการรักษาโรคและสมุนไพรหลักที่หมอบ้านและผู้เชี่ยวชาญใช้ เพื่ออนุรักษ์และควบคุมการใช้ประโยชน์
- 5) สร้างผู้นำทางความคิด “จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์พืชสมุนไพร” เพื่อบูรณาการองค์ความรู้การแพทย์และพืชสมุนไพรเข้าสู่ระบบสุขภาพที่สอดคล้องกับศักยภาพของชุมชน
- 6) ผลักดันให้ภาครัฐปฏิรูประบบสุขภาพทุกระดับ เพื่อรองรับการดูแลสุขภาพที่มีรากฐานจากภูมิปัญญาการแพทย์และสมุนไพรพื้นบ้านไทย
- 7) สนับสนุนให้มีการจัดตั้งหน่วยงานหรือสถาบันวิจัยของหน่วยงานการศึกษาในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาคและระดับชาติ เพื่อวิจัยต่อยอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยในทุกด้านและให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

บรรณานุกรม

1. กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข. **พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542** พร้อมด้วยกฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ : บริษัท สุพีเรียพรีนติ้งเฮ้าส์ จำกัด, 2550.
2. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. **พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504**, 2551. [http://www.dnp.go.th/npo/Html/Law_Rule/Law/Law_NationPark_2504.html]. 9 เมษายน 2551.
3. นัทที พัทธราวิช และคณะ. **การศึกษาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์การใช้ยาสมุนไพรของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี** : กรณีศึกษาเบื้องต้น ในอำเภอเมือง พิบูลมังสาหาร และน้ำยืน. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี : อุบลราชธานี, 2546.
4. พาณี ศิริสะอาดและคณะ. **สถานการณ์ การอนุรักษ์และการสืบทอดภูมิปัญญา ยา สมุนไพร พื้นบ้านในชุมชนลำานา**. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : เชียงใหม่, 2548.
5. มานพ แก้วกล้า. **ยุทธศาสตร์การพัฒนา : ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านไทย**. มหาวิทยาลัยรังสิต : กรุงเทพมหานคร, 2550.
6. สถาบันการแพทย์แผนไทย. **โครงการสำรวจความคงอยู่ของพืชสมุนไพรในจังหวัดอุบลราชธานี : กรณีศึกษาป่าไผ่กั้น**. สถาบันการแพทย์แผนไทย: กรุงเทพฯ, 2540.
7. สถาบันวิจัยพืชไร่ กรมวิชาการเกษตร. **พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542**, 2551. [<http://www.ku.ac.th/e-magazine/august43/plant.htm>]. 12 เมษายน 2551.

